

Bemærkninger til Etatsraad Levys Foredrag
om
Toldindtægterne og den økonomiske Situation.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
d. 24. Januar

af

Etatsraad **Tietgen.**

Jeg haaber, at den ærede Forsamling vil tilgive, at jeg har anmodet om Tilladelse til at knytte nogle Bemærkninger til det af min ærede Ven, Etatsraad Levy d. 11. Decbr. holdte interessante Foredrag, idet jeg den Aften ved et Møde i Udlandet var forhindret i at være tilstede.

Imod det af ham samlede værdifulde Materiales Rigtighed har jeg selvfølgelig Intet at bemærke, saa lidt som imod den Slutning, hvortil han kommer: at der er et Misforhold tilstede imellem vort Forbrug og vor Produktion; derimod ser jeg noget anderledes paa Aarsagerne hertil, og ligeledes paa Afhjælpingen deraf.

Af «Toldindtægternes Stigning» at ville udlede en Fremgang i «Landets økonomiske Situation», er en saa populær Fejltagelse, at det nok kan gjøres nødvendigt fra Tid til anden at minde om, at dette beror paa et Fejlsyn af samme Art, som naar Mac Culloch i al

Alvor opstiller den Sætning, at forøget Beskatning befordrer National-Velstanden». Landets økonomiske Situation er jo kun et andet Udtryk for National-Velstanden d. v. s. den nationale Kapital — og det indbyrdes Forhold imellem den Del af samme, som er fast anbragt, og den Del, som er flydende.

Toldindtægternes Stigning beviser kun Evnen og Viljen til at forbruge et forøget Maal af andre Landes Frembringelser, altsaa forøget Velvære, hvilket kun faar Indflydelse paa Landets økonomiske Situation, naar National-Velstanden derigjennem formindskes.

Min ærede Ven søger i sit Foredrag at godtgjøre, at en saadan Formindskelse har fundet Sted, dels gjennem statistiske Sammenligninger imellem Indførsel og Udførsel i det sidste Tiaar, dels ved at anføre det forøgede Forbrug af visse Artikler, og endelig ved en Opgjørelse af Beholdningerne af fremmede Papirer, Guld og fremmed Valuta i vor Besiddelse ved Begyndelsen og Slutningen af dette Tidsrum.

Hvad det første Punkt angaar, da har den ærede Foredragsholder selv henledet Opmærksomheden paa Upaalideligheden af den officielle Statistiks Ind- og Udførsels-Værdier, eftersom denne for alle Evropas Lande Aar efter Aar udviser en Indførsel, der er fra $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{2}$ Gang større end Udførslen, en Forskjel, som langt fra kan tænkes udlignet ved Fragt, Assurance og andre Omkostninger, som maa tillægges Udførsels-Værdierne, og hvorefter alle Lande altsaa forlængst vare forarmede, hvis disse Tal holdt Stik.

Uoverensstemmelsen maa derfor søges i andre Aarsager, naar f. Ex. Frankrig indfører for 4 Milliarder Frs., men kun udfører for 3, eller England indfører for

390 Millioner £, men kun udfører for 233 Millioner £, og da i en væsenlig Grad i den Udførsel, som imellem Grænselande foregaar ved Rejsende, og som unddrages den officielle Statistik. Men i Forhold til Landenes Størrelse og Omsætningens Værdier er der neppe noget Sted, hvor denne Udførsel naa'r et større Omfang end imellem Kjøbenhavn og Sverig, tildels som Følge af den svenske Hovedstads fjerne Beliggenhed og den hyppige Forbindelse med den danske Hovedstad.

Foruden Værdien af denne betydelige Udførsel maa endvidere, som ogsaa af Etatsraad Levy fremhævet, medtages i Beregningen de af vore Skibe opsejlede Fragtbeløb, samt Renten af fremmede Papirer i vor Besiddelse. Med Hensyn til det opsejlede Fragtbeløb skal her blot bemærkes, at alene det forenede Dampskibsselskabs Brutto-Fragt er ca. 10 Millioner Kroner, og den øvrige Fragt-Opsejling mindst flere Gange større.

(Den norske Statistik indeholder hvert Aar en Oversigt herover.)

Hvad det andet Punkt angaar: Forøgelsen i Forbruget af forskellige Artikler, da beror Indflydelsen paa Landets økonomiske Situation jo ikke paa den kvantitative Forøgelse pr. Individ, men derpaa, om Udgiften dertil er bleven forøget, og dette er efter min Mening ikke Tilfældet, idet Prisfaldet i dette Tidsrum har været procentvis betydeligt større end Forøgelsen; dette gjælder navnlig de vigtigste Artikler, Sukker og Kaffe, tildels ogsaa Tobak og Manufakturvarer, medens Værdien af Artikler som Oranger og Galanterivarer ere uden Betydning. Exempelvis have de i 1883 pr. Individ forbrugte

30.26	Pd. Sukker	kostet i Gjennemsn. ufort.	19 $\frac{1}{2}$ Øre	Kr. 5,92.
26.98	-	— i 1878	—	— 21 $\frac{1}{2}$ — — 5,68.
26.40	-	— i 1873	—	— 25 — — 6,60,
og 5.46	- Kaffe	i 1883	—	— 39 $\frac{1}{5}$ — — 2,15.
505	-	— i 1878	—	— 65 — — 3,28.
4.60	-	— i 1873	—	— 36 — — 1,70.

Medens jeg saaledes ikke i de tvende første Punkter kan finde noget absolut Bevis for en Tilbagegang i Landets økonomiske Situation, synes den til Slutning opstillede Sammenligning imellem Beholdningerne af fremmede Papirer, Guld og fremmed Valuta, samt danske Papirer i Udlandets Besiddelse, at tyde paa en Tilbagegang i det sidste Femaar i Landets flydende Kapital. Uagtet der herved ikke er taget Hensyn til de af Staten foretagne Transaktioner, uden forsaavidt som Beholdninger af Guld og fremmed Valuta angaar, men derimod ikke f. Ex. til de sjællandske Jernbaners Overgang til Statsejendom, forsaavidt nemlig som en stor Del af Aktierne fandtes paa udenlandske Hænder, saa er jeg dog tilbøjelig til at tiltræde den Anskuelse, at den ærede Foredragsholder i dette Punkt har truffet nogenlunde det Rette, — men deraf følger endnu ikke, at Landets økonomiske Situation har forværret sig, men at den flydende, den disponible Kapital er blevet formindsket; — er den faste Kapital blevet forøget i samme Grad, da er Situationen i absolut Forstand uforandret, medens jeg selvfølgelig villigt indrømmer, at ogsaa det relative Forhold her er af stor Betydning. At den faste Kapital, som i dette Femaar er anbragt i Jordens Forbedring, i industrielle Anlæg, Jernbaner og Dampskibe o. a. m., er betydeligt forøget, anser jeg for utvivlsomt, men derimod ogsaa, at denne Kapitals

Anvendelse endnu ikke fuldt ud har kunnet bære Frugt, og at den derfor har tæret paa den flydende Kapital.

Imidlertid viser jo endnu den foretagne Opgjørelse en Beholdning af Guld og fremmede Valuter af 69,4 Millioner Kroner, imod et Beløb af 29,8 Millioner Kroner danske Papirer i Udlandets Besiddelse, altsaa et Overskud af 40 Milioner Kroner foruden det hele Beløb af fremmede Papirer i vor Besiddelse, der ved den gratis Stempling i 1872 udgjorde 140 Millioner, men som siden den Tid ganske sikkert, som fremhævet, er betydeligt formindsket.

Hvorvidt dette Forhold, denne Reserve om jeg saa maa kalde det, er tilstrækkelig, afhænger af et Skjøn over hvad Fremtiden bærer i sit Skjød, men naar henses til, hvad der siden 1872 er udrettet, turde det i hvert Fald bekræfte, hvad jeg paa den Tid udtalte, at vi til vore egne Formaal ikke trængte til de forud saa meget atraaede «fremmede Kapitaler», men at vor nationale Kapital i saa Henseende var tilstrækkelig, — samt at de fremmede Kapitaler i Reglen kun overtage en Del af den første Risiko for senere imod betydelig Opgjæld at lade os selv købe dem tilbage.

Den ærede Foredragsholder ser Aarsagen til den omtalte Tilbagegang i «at vi have forbrugt for meget», og mener, at Kuren derfor maa søges i «større Spar-sommelighed»; det er heri, at mine Anskuelser skille sig fra ham, og dette er den væsentlige Anledning til at jeg har ønsket at udtale mig.

For mig stiller Forholdet sig saaledes, at det er i den betydelige Nedgang i Priserne for alle Artikler næsten uden Undtagelse, men dog ikke mindst i de, som vi frembringe, at Aarsagen maa søges, og at denne Ned-

gang vel til en vis Grad er fremkaldt ved forøget Produktion, Overproduktion, som det er blevet gjængse at kalde det, men kun til en vis Grad, — og at derimod de i denne Periode indførte forbedrede Kommunikations-Midler, hvorved Varerne nu fra Produktions-Stedet naa til Forbrugs-Stedet i ligesaa mange Dage og Uger, som det før varede Uger og Maaneder, have medført, at Beholdningerne paa de store Hovedpladser, «the visible supply», nu samles i forholdsvis langt kortere Tid.

Det er ikke blot Anlægget af Jernbaner, der bringe Varerne fra det Indre til Havnen, men det er navnlig Sejlskibenes Erstatning med Dampskibe, som netop falder i denne Periode, og som kan antages for nu at have naaet Kulminations-Punktet; men den almindelige Følge af store Forraad og lave Priser maa med Naturnødvendighed blive forøget Forbrug, hvilket atter, naar de nye Forhold ere komne ind i den regelmæssige Rotation, maa medføre forhøjede Priser over hele Linjen.

Thi ligesaa lidt som der kan forbruges mere end der produceres, ligesaa lidt vil der i Længden produceres mere end der forbruges, idet Produktionen da ophører at være lønnende, og deri finder sin Begrænsning.

Nogen Del i denne almindelige Dalen i Prisen har vel ogsaa den Omstændighed, at flere Lande i dette Tidsrum ere overgaaede fra Sølv- til Guldmøntfod, og at Produktionen af Guld ikke har holdt Skridt med Produktionen af andre Varer, men da det største Land, Tyskland, samtidigt ved et forbedret Bankvæsen har indført betydelige Besparelser i Brugen af Cirkulationsmidler, som vel i første Instans angaar Sedler, men igjennem disses Fundering ogsaa Guldet, er Indflydelsen heraf i høj Grad forringet.

De lave Priser have fremkaldt trykkede Forhold, Misforhold i alle Verdens Lande, og overalt bestræber man sig for at finde Midler til at afhjælpe disse, men overalt gaa Bestræbelserne i Retning af at søge Indtægterne forøgede; — det Samme tror jeg gjælder for vort Lands Vedkommende, at det snarere bør være i Retning af Indtægternes Forøgelse, at Opmærksomheden maa være henledet, end paa Udgifternes Formindskelse; hvorledes, skal jeg ikke her fordybe mig i, — men det er ikke ved at lægge Hænderne i Skjød.
